

Vrienden Museum Kasteel Wijchen
Stichting Frans Bloemen

Nieuwsbrief

- Merovingers in de schijnwerpers
- Ad Arma exposeert
- Noodkreet redactie

colofon

Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen.

Zet zich in voor het toegankelijk maken van de hedendaagse beeldende kunst en de geschiedenis van Wijchen.

Vrienden MKW@gmail.com

Vriendenbijdrage:

Individueel €10.00

Gezin € 15.00

Postbank 8126978

Het lidmaatschap geeft recht op:

- gratis toegang tot het museum kasteel Wijchen
- 4 keer per jaar de Nieuwsbrief
- gratis bezoek aan lezingen/excursies

Ledenadministratie:

Secretariaat Vrienden Museum
Kasteel Wijchen postbus 221
6600 AE Wijchen.

E. mail adres: m.zikking@zonnet.nl

Voor opgave nieuwe vrienden en adreswijzigingen.

Opzeggingen dienen voor

1 december te worden doorgegeven.

Redactie Nieuwsbrief:

Mariëtte Zikking tel. 024 6414984

Nelly Goebertus tel. 024 6413180

Vormgeving Mariëtte Zikking

Eindredactie Nelly Goebertus

Druk Fred Vermaat

f.vermaat@hotmail.com

All-Print, tel. 6421061

kopij

Kan per E-mail naar de redactie worden gestuurd of per post.

E-mail adressen:

nelly.goebertus@zonnet.nl

m.zikking@zonnet.nl

Redactieadres:

Veenhof 13-03

6604 AT Wijchen

Verantwoording

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van een geplaatst artikel berust bij de auteur. De redactie behoudt zich het recht voor een artikel te weigeren, een artikel te wijzigen of te bekorten, zolang dit het artikel niet inhoudelijk aantast.

Aan de Nieuwsbrief werkten mee:

Wim Kattenberg, Fred van Heuven, Jacqueline van Diejen, Annelies van Dongen, Ben Teubner, Nelly Goebertus en Mariëtte Zikking.

Met dank aan,

Diegenen, die in wat voor vorm dan ook, een bijdrage geleverd hebben aan de totstandkoming en verspreiding van deze Nieuwsbrief

Bij de voorplaat:

Merovingische soldaat (Mikko Kriek)

Bij de achterplaat:

In de rijkere graven lagen bekertjes van glas. Een glazen beker in een gebroken knikwandpot.

Inhoud:

COLOFON

REDACTIONEEL

VAN DE BESTUURSTAFEL

PRIKBORD

ACTIVITEITEN

EXPOSITIES

DE MEROVINGERS ZIJN TERUG

KLEDING EN OPSMUK

WIJCHENAREN IN DE MEROVINGISCHE TIJD

KLEUR IN DE MODERNE BEELDENDEN KUNST

VANUIT DE TUUN

SPROKKELS

MUSEA

Vogelfibulae, kleine spelden in de vorm van vogels

Redactioneel:

Nelly Goebertus

De Merovingers zijn even terug in Wijchen. Hun sporen zijn op dit moment op diverse plaatsen bovengronds waar te nemen, maar veel meer sporen hebben zij ondergronds achtergelaten. Het zijn juist die sporen die nu in de schijnwerpers geplaatst zijn. De vrienden stichting MKW , inclusief de redactie, raadt iedereen aan om de schitterende voorwerpen die uit het Merovingische grafveld tevoorschijn zijn gekomen en nu voor het eerst te zien zijn, in het museum te gaan bekijken. Dit nummer van de Nieuwsbrief staat in het teken van de Merovingers. Ben Teubner die zijn handen vol heeft gehad aan de voorbereiding en de inrichting van de expositie, moet een gelukkig man zijn, want het resultaat mag er zijn. Het aandeel van bureau Hazenberg, de financiële ondersteuning van meerdere kanten en de inzet van vrijwilligers hebben er allemaal aan bijgedragen dat deze expositie tot stand kon komen. Dankzij de oplettendheid van de Wijchense amateur-archeoloog Hent Janssen is het balletje aan het rollen gebracht. Over de 'duistere' middeleeuwen weten we niet zoveel, we moeten het hebben van archeologisch onderzoek, want geschreven bronnen ontbreken. Er zijn meerdere grote Merovingische grafvelden in ons land ontdekt maar deze zijn (nog) niet wetenschappelijk onderzocht. Wijchen heeft wat dat betreft niet alleen een primeur, maar het onderzoek heeft ook een schat aan kennis opgeleverd. Er komt een dik wetenschappelijk rapport over. Er is een mooi en toegankelijk boekje uitgekomen. In deze Nieuwsbrief eisen de Merovingers hun centrumfunctie voor even weer op. Leest u mee?

Ben Teubner vertelt het verhaal achter de voorwerpen, die op de expositie te zien zijn het gaat dan over kleding, opsmuk en wapens. Hij laat u kennis maken met de leefomstandigheden van mensen in de vroege middeleeuwen. Ook Annelies van Doorn vertelt over Wijchenaren in de Merovingische tijd. Zij leefden van de landbouw, maar wat verbouwden ze en wat werd er verzameld? Het is niet altijd met harde bewijzen te staven, maar toch is er een beeld te schetsen van de granen, de kruiden, de vruchten, die in de brijpot gingen. Maar we beginnen met een artikel over die duistere eeuwen en hoe Wijchen deel ging uitmaken van een groter geheel. De Merovingers zijn terug. Let op de affiches die her en der in het centrum zijn opgehangen en volg de voetstappen. Er is meer te zien; gekke bekken van de voorzitters van sportverenigingen, in foto's van Henk van Kooten gevangen, teksten, ingestuurd door Wijchenaren, die tot nadenken stemmen. Op 30 mei werd het derde en laatste deel, zwart-wit foto's die de historie van Wijchen weergeven, onthuld. Daarmee is een kunstproject voltooid en wordt ons centrum langzamerhand omgetoverd tot een

openbaar museum. Daarmee sluit Wijchen aan bij een landelijke trend. Kunst in de openbare ruimte is allang niet meer die keizer op een steigerend paard. De kunst moet naar de mensen. Misschien weet het publiek dan als vanzelf ook de weg naar de musea en natuurlijk ook het MKW te vinden en wordt het steeds drukker. Het museum is het waard. De bijdrage van Jacqueline van Diejen gaat over moderne kunst en in het bijzonder; de betekenis van kleur.

U treft natuurlijk ook weer de vaste onderdelen aan, het woord van de voorzitter in 'Van de bestuurstafel', de activiteiten van de vrienden, de exposities, de sprokkels en de museumrubriek. Het is er allemaal weer. En dan is het zomer en tijd voor vakantie!! Het museum heeft nooit vakantie. Dat is maar goed ook, want vakantietijd is museumtijd. Dankzij de vele vrijwilligers kunnen we dat ook waarmaken. Voor de vrienden en ieder die dit leest: een mooie zomer en een heel prettige vakantie!

Van de Bestuurstafel:

Wim Kattenberg (voorz.)

Gaat de geschiedenis zich herhalen ?

Vanmorgen opgeschrikt door het bericht dat door teruglopende rijks-, provinciale- en gemeentelijke subsidies musea om te kunnen blijven voortbestaan zich gedwongen zien, hun collecties te verkopen. Een aantal musea zijn intussen failliet (o.a. Muzieum in Nijmegen) of dreigen failliet te gaan. Gaan we hiermee terug naar de jaren tachtig toen, door het feit dat de overheid zich terugtrok uit de cultuurwereld, er paniek uitbrak in de museumwereld. Het leidde onder andere tot de privatisering van het Openluchtmuseum, dat aanvankelijk met veel moeite overeind bleef.

Nederlandse federatie van Vrienden van Musea

Hoewel er voorbeelden zijn van eerdere acties van burgers om musea te redden, zelfs uit de negentiende eeuw, ontstond in de jaren tachtig (om precies te zijn in 1982) de Nederlandse Federatie van Vrienden. Overal schoten bewuste burgers de musea te hulp toen de overheid zich begon terug te trekken uit de wereld van cultuur en kunst. Intussen zijn er zo'n 550 Stichtingen of Verenigingen van Vrienden van Musea aan de Federatie verbonden. Deze verrichten op verschillende manieren hun taak; louter financiële ondersteuning maar vaak ook door zich als vrijwilligers in te zetten. Om de aangesloten instellingen te kunnen waarderen heeft de Federatie de Gerard Eversprijs ingesteld (genoemd naar een jong overleden bestuurslid van de Federatie) die tweejaarlijks wordt uitgereikt. In

2000 aan de toen nog hetende Stichting Vrienden Frans Bloemen. (zie brief Federatie aan Stichting 10 april 2000)

Aan de slag

Het moge duidelijk zijn dat wij als Vrienden in de nu ontstane situatie rond Cultuur en Kunst in het land weten wat ons te doen staat. Zo werd onze Stichting opgericht in 1992 toen de Gemeente Wijchen in het totaal van de kerntakendiscussie, geheel in de lijn van landelijke ontwikkelingen, cultuur en kunst niet zag als kerntaak. De Gemeente juichte het toe dat onder andere onze Stichting het toen nog kleine, maar fijne, museum in het Koetshuis wilde ondersteunen. Gelukkig begreep toen een van het begin af aan vrij grote groep burgers in Wijchen (er waren er toch al gauw een paar honderd) wat er moest gebeuren. Na een spannende sponsoractie kwam er geld voor een nieuw museum op de zolders van het kasteel.

We moeten er nu weer alles aan doen om het, intussen zeer gewaardeerde Museum Kasteel Wijchen, in zijn ontwikkeling verder te ondersteunen.

Prikbord

Drukbezochte opening

Op 9 mei werd onder grote belangstelling de expositie over het Merovingisch grafveld 'Voorname dames, stoere soldaten en eenvoudige lieden' geopend. Bij de tentoonstelling is een klein maar fijn boekje verschenen. De eerste twee exemplaren werden tijdens de opening uitgereikt aan Marcel Thijssen (wethouder) en Ben Teubner. Het boekje met als titel 'Een Merovingisch grafveld in Wijchen' is in de museumwinkel te koop en kost €7.95. Het is een speciale uitgave in de reeks Archeologie Actueel en kwam tot stand met medewerking van Hazenberg Archeologie, de provincie Gelderland, de gemeente Wijchen, de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek in het kader van het programma Odyssee, Stap in het Verleden. Stijn Heeren, medewerker bij Hazenberg Archeologie, tekent voor de tekst. Hij deed ook het wetenschappelijk onderzoek. Bij de expositie is een informatieve folder verschenen.

St. Antoniusabt

Het boekje 'De St. Antonius Abt-kerk in Wijchen met haar monumentaal Gradussen-orgel', geschreven door Theo Peters Sengers ligt tijdelijk in de museumwinkel. Het werd in 1996 uitgegeven door het parochiebestuur, dat aan middelen moest komen om het orgel weer in oude luister te herstellen.

Wie er belangstelling voor heeft kan het gratis meenemen, zolang de voorraad strekt.

Kunst in het centrum

Op 30 mei werd het derde deel van het kunstproject in het centrum onthuld. Eerder al werden de foto's van Henk van Kooten voor het gekke-bekken-project in het centrum opgehangen. Ook zijn op verschillende plaatsen in het centrum gedichten en citaten, ingestuurd door de inwoners van Wijchen, geplaatst. Het derde deel van het kunstproject is te bewonderen in het steegje tussen de Expert en de firma Reijnen (beide gevestigd aan de Touwslagersbaan). Hier worden drie zwart-wit foto's van oud Wijchen opgehangen. Deze foto's zijn uitgezocht door de werkgroep kunst centrum.

Herhaalde oproep

De redactie van de Nieuwsbrief is op zoek naar uitbreiding van de redactie. De Nieuwsbrief komt 4 maal per jaar uit met nieuws van de stichting 'Vrienden', over activiteiten en alles wat u weten moet als vriend, maar ook met verhalen over zaken en wetenswaardigheden, die raakvlakken hebben met ons museum. Denk er eens over na en laat het ons weten!!! Ook incidentele bijdragen zijn welkom.

Activiteiten

Romeinenfestival

Op 19 en 20 juni is het Kops Plateau in Nijmegen (Hoek Ubbergse veldweg / Kopseweg) terug in de tijd. Op de plek waar 2000 jaar geleden een enorm Romeins fort stond, brengen het Romeinenfestival en het Weekend van de Archeologie het verleden weer tot leven. Dankzij een bijzondere samenwerking tussen beide festivals ontstaat een uniek dubbelfestival vol historie, met als centraal thema: beleef het verleden. Museum Kasteel Wijchen geeft acte de présence met een eigen stand. Kom een kijkje nemen en dompel je onder in de wereld van het Romeinse Rijk.

Wijchen Present

Op zondag 6 september vindt in en rond 't Mozaïek weer de presentatie plaats van Wijchen Present. Bij die gelegenheid presenteren Wijchense verenigingen en instellingen zich voor het nieuwe seizoen aan het publiek. Het M.K.W. hoort daar bij en het is dan ook vanzelfsprekend dat het museum zich bij die gelegenheid presenteert aan de Wijchense bevolking met informatie over collectie en activiteiten.

Monumentendagen 2010

De Open Monumentendagen vallen dit jaar op 11 en 12 september. Het thema is: De smaak van de negentiende eeuw. De stichting Vrienden organiseert voor de 3^e maal een uitwisselingsprogramma met der Verein für Heimatschutz Kranenburg.

Exposities

Voorname dames, stoere soldaten en eenvoudige lieden – 9/05 t/m 18/07/2010

Museum Kasteel Wijchen toont rijke Merovingische grafcultuur.

Na de Romeinen stichtten vanaf 450 de Franken een Rijk in grote delen van West-Europa, naar de legendarische koning Merowech, het Merovingische Rijk genoemd. Na de ontdekking door Hent Janssen in 1981, maar zeker na de opgraving in 1991 van een grafveld door de Rijksdienst van Oudheidkundig Bodemonderzoek in Centrum Wijchen werd vastgesteld dat de mensen waarover het hier ging Merovingers waren. De strijdbare Frankische gemeenschappen kenden een elite, die de verdediging en het oorlogvoeren tot taak had. Ook in de Wijchense graven vinden we dat terug. Een aantal daarvan zijn zeer rijk aan bijgiften. Naast rijke graven zijn er overigens ook een groot aantal eenvoudige. Al deze waardevolle en fraaie bijgiften zijn te zien. Het grafveld werd in 1991 grotendeels opgegraven, maar de resultaten werden nooit gepubliceerd en het raakte vergeten. Op initiatief van Hazenberg Archeologie is het project opnieuw ter hand genomen, wat naast deze tentoonstelling en een begeleidende publicatie ook zal leiden tot een wetenschappelijke rapportage.

Op **donderdag 24 juni** presenteert Hazenberg Archeologie het wetenschappelijke rapport 'Voorname dames, stoere soldaten en eenvoudige lieden', Begravingen en nederzettingssporen uit het Neolithicum, de laat-Romeinse tijd en Middeleeuwen te Wijchen-Centrum. Dit gebeurt in het ochtendprogramma van het congres 'Merovingers in Wijchen, actueel onderzoek in nationaal perspectief'.

Resonantie, Ad Arma – 22/07 t/m 26/09/2010

Ad Arma is een veelzijdig kunstenaar. Naast zijn grafische werk maakt hij bronzen sculpturen, gouaches, olieverf doeken, keramisch werk en glaskunst. Hij werd geboren in Rotterdam (1954) en geschoold op Artibus, Academie voor de Beeldende Kunsten te Utrecht. De onderliggende gedachte in veel van zijn werk is het besef dat alles één is, samenhangt. Door de jaren heen passeerden ook nieuwe thema's de revue. De dunne

scheidslijn tussen droom en werkelijkheid, de vergankelijkheid, ruimte en nietigheid, vergetelheid. Maar nog belangrijker dan de bedoeling die de kunstenaar met zijn werk heeft, vindt Ad de visie van de kunstrijker. 'De meerwaarde, de geest van het werk, is de toevoeging die de beschouwer in het werk zal projecteren.'

In zijn werkplaats werkt hij het liefst in het holst van de nacht aan zijn nieuwe creaties. Alleen, in zijn eigen belevingswereld. Er klinkt jazzmuziek als aanjager en concentratie-sturing. Hier komen zijn ideeën tot leven, laat hij alles toe. 'Niet het weglaten is de kunst, maar het toelaten (dan kun je altijd het weglaten nog toelaten...)'

Bij deze expositie ligt de nadruk op etsen en grafisch werk, aangevuld met enkele ruimtelijke objecten.

De Merovingers zijn terug.

Nelly Goebertus

Je kunt er niet omheen. De Merovingers zijn terug. Je zult ze niet lieflijk tegen komen, maar zij hebben wel hun sporen achter gelaten. Wie waren die Merovingers? In de nadagen en na de val van het Romeinse Rijk woonden er Franken op Wijchens grondgebied. Donkere wolken pakten zich samen boven het eens zo machtige Romeinse Rijk. Machtsstrijd om de keizerstroon, voortdurende druk op de grenzen werkten samen om dit proces te versnellen. Het rijk moest zich omschakelen van aanval naar verdediging. In 284 volgde deling in een West- en een Oost Romeinse Rijk. Inheemse stammen van buiten de grenzen mochten zich binnen de grenzen van het Romeinse Rijk vestigen. Germanen namen als soldaat dienst in het Romeinse leger. Maar dat kon allemaal niet voorkomen dat de druk bleef toenemen. In 476 valt het doek definitief. De legioenen worden teruggeroepen en de Romeinse steden en forten worden verlaten. Voor de gewone mensen veranderde er misschien niet eens zoveel. Zij leefden tenslotte lang niet altijd in de steden.

De garnizoenen legden een groot beslag op de landbouwgebieden om al die soldaten te voeden was veel voedsel nodig. Grote delen van de landbouwgrond kwamen na ontruiming van de legerkampen braak te liggen. De bevolking liep terug, Romeinse verworvenheden raakten vergeten, het muntstelsel verdween. Stagnatie was het gevolg. Ambachtslieden trokken mee met de legers en wie achterbleef had niet veel te doen omdat de vraag naar gespecialiseerde producten wegviel. Verslechtering van het klimaat, het werd kouder en vochtiger, speelde een cruciale rol. Lang is er verondersteld dat grote delen van het huidige

Nederland onbewoond raakten. Uit de nu volgende eeuwen zijn geen geschreven bronnen bekend. Wel is bekend dat de Frankische stammen die zich al binnen het Romeinse Rijk gevestigd hadden hun macht konden uitbreiden door het ontbreken van centraal gezag. Langzamerhand groeiden zij uit tot kleine, zelfstandige machtsgebieden met een krijgshoofd aan het hoofd. Deze nieuwe machthebbers maakten gebruik van de verlaten Romeinse versterkingen om hun hof te vestigen. De Franken uit het noorden en oosten voelden zich ook aangetrokken tot deze veilige plaatsen. In het noorden langs de kust konden de Friezen zich langs de kust handhaven op hun terpen. Op de zandgronden zijn misschien hier en daar kleine nederzettingen blijven bestaan. Deze zelfde ontwikkeling deed zich ook voor in andere delen van het voormalige West-Romeinse Rijk, nog versterkt door de toestroom van op drift geraakte, plunderende stammen uit het oosten van het Europese vasteland (de Hunnen). Binnen de kloostermuren kon de kennis van literatuur, kennis en wetenschap stand houden. Het christendom was toen nog niet doorgedrongen tot het stroomgebied van Rijn en Maas.

Dat was de situatie in het Europa van 400. De Frankische koningen grepen de kans om hun macht uit te breiden. Ze namen delen van de Romeinse regelgeving, waar zij al mee bekend waren over en voegden er Germaanse elementen uit de Salische wetgeving aan toe. De Salische Franken kwamen uit het gebied rond de IJssel en vestigden zich later in het huidige gebied van Brabant tot Limburg.

Fig. 7.-
 -med
 the "C

De Frankische koning Clovis laat, omringd door zijn vazallen, de Salische wet opschrijven. (Miniatuur uit de 'Grandes Chroniques de St Denis', een manuscript uit de 14e eeuw, Bibliothèque de l' Arsenal in Parijs).

In de Lex Salica komen Frankische woorden voor en zelfs een enkel volledig zinnetje dat als oudste zin in het oudnederlands beschouwd wordt: 'Maltho thi afrio lito'; 'Ik zeg(maltho) je (thi): ik maak (je) vrij (afrio), halfvrij (lito)'

Deze formule werd gebruikt als een lijfeigene werd vrijgelaten. Taalkundig zijn deze restjes van de Frankische taal bijzonder belangrijk omdat de schrijftaal in het latere Frankische rijk vrijwel uitsluitend Latijn was.

De Frankische legerleider Merovec wist zijn gebied aanzienlijk te vergroten. Het centrum van de macht lag in Doornik (België). Hij is degene die het tijdperk zijn naam heeft gegeven; de Merovingische tijd. De Salische wet schreef voor dat het grondgebied waar een machthebber zijn gezag gevestigd had, tot zijn eigendom behoorde. Dit leidde bij de erfopvolging steeds weer tot strijd en versnippering. Alle bezittingen waaronder het land werd gelijkelijk verdeeld onder de erfgenamen met het gevolg dat bloedige vetes en broedermoorden ontstonden tussen broers die elkaar grondgebied betwistten. Het was koning Clovis, kleinzoon van Merovec, die het Frankische Rijk tot een eenheid wist te maken. Uiteindelijk besloeg het een gebied dat zich uitstrekte van de Middellandse zee tot de Rijn. Hij maakte Parijs tot hoofdstad en bekeerde zich in 496 tot het christendom, waardoor hij zijn positie in het Gallo-Romaanse gebied versterkte (Zie Nieuwsbrief maart 2008, 'Van Antonius Abt tot Bonifatius', Piet Bovenga). Wijchen lag temidden van al dit krijgsgewoel in een verre uithoek van het Frankische Rijk in wording. Toch bleef het gebied bewoond door kleine groepen boeren in verspreid liggende kleine nederzettingen.

Het grafveld, aangetroffen op de plaats van het huidige winkelcentrum is in de Laat-Romeinse Tijd in gebruik genomen. Crematie en begraving komen naast elkaar voor. Bij de begravingen zijn kostbare bijgiften meegegeven in het graf. Opvallend is het verwerken van almandijn (een rode halfedelsteen van vulkanische oorsprong) en barnsteen (versteende hars uit vooral het Oostzeegebied) in de sieraden.

Uit de graven blijkt dat een aanzienlijke familie die tot het brede netwerk van vazallen van de Frankische koningen behoorde, zich met hun gevolg tussen 530 en 570 in Wijchen vestigde. Hun taak was de grensbewaking en in het bijzonder de controle van de doorgaande wegen en waterwegen. De koning bond deze elite aan zich door ondermeer rijke geschenken, die we ook in de graven van Wijchen terugvinden, uit te delen. Het geeft aan dat Wijchen een voor die tijd belangrijk centrum was met verbindingen over het water en over land naar het Rijn-en Maasland. Dat Wijchen die verbindingen had blijkt ook uit de grafvondsten, deze zijn afkomstig uit het Rijn-en Maasland en voor een klein gedeelte uit Scandinavië. Dit wijst op handelscontacten. Gezien het feit dat het grafveld zich vanaf 530 steeds verder uitbreidde kan worden verondersteld dat er zich steeds meer mensen in en rond Wijchen vestigden. Tot nu toe wordt ervan uitgegaan dat het gaat om vier of vijf kleine nederzettingen van enkele boerderijen.

Er zijn aanwijzingen voor kerstening van de Merovingische nederzettingen in en rond Wijchen. Uit het feit dat de jongste graven in oost/west richting liggen en dat er gespen gevonden zijn, die een kruisteken als versiering hebben, zou voorzichtig aangenomen kunnen worden dat het christelijke geloof zijn intrede heeft gedaan. In dit verband is het interessant dat de

belangrijke Merovingische koning Dagobert I in 625 een kapel gewijd aan St. Stefanus, heeft gesticht in Nijmegen. Tussen 630 en 650 raakt het grafveld in onbruik, in tegenstelling tot andere grafvelden uit dezelfde tijd. Wat daarvan de oorzaak is geweest is tot nu toe onbekend. Zo staat ook niet vast of er sprake is van permanente bewoning in Wijchen na de Merovingische periode.

Kleding en opsmuk

Ben Teubner

Waren de huizen en hun inrichting in de Merovingische tijd voor onze begrippen erg sober, de mensen zelf liepen er aanzienlijk fleuriger bij. Kapitaal en gevoel voor kunst kwamen vooral tot uiting in hun persoonlijke 'outfit'. Zo bestond het roerende vermogen zelf voor een groot deel uit fibulae (mantelspelden en broches), gespen, ringen, siernaalden, dure stoffen en kostbaar wapentuig. Kortom zaken waarmee men persoonlijk kon pronken. In de Vroege Middeleeuwen liepen vooral de vrouwen, bij bijzondere gelegenheden, met het familiekapitaal rond. Kleding en vooral opsmuk, waren bij uitstek het middel om te tonen tot welke groep men behoorde. De kleding zelf was internationaal en nogal eenvormig wat betreft uitvoering en dracht.

Kleding

De *peplos* (een kokervormig gewaad uit één stuk, dat voor op de schouders bijeengehouden werd door fibulae) vormde met een mantel of sjaal de gebruikelijke vrouwendracht in deze tijd. Het textiel was veelal in patronen geweven, in diverse kleuren geverfd en doorgaans 'homemade'. Ook in Wijchen zullen vrouwen gesponnen, geweven en genaaid hebben. De zeer rijke dames beschikten echter over kledingstukken die door specialisten waren vervaardigd of waren geïmporteerd uit verre streken.

De kleding van Germaanse mannen lijkt in deze tijd over een groot gebied vrij uniform geweest te zijn. In de smeltkroes van het Romeinse leger blijken de mannen zich geconformeerd te hebben aan de internationale soldatendracht. De mannen droegen, zowel in de strijd, als in het dagelijkse leven een rechthoekige mantel van wol of bont, de *sagum*. De kleding bestond verder uit een kiel of tuniek (een soort lang T-shirt) en een nauwsluitende lange broek met beenwindsels. Er zou wat betreft de Frankische mannenkledij in de komende eeuwen weinig veranderen, want toen Karel de Grote in 800 tot keizer werd gekroond, droeg hij volgens de kroniekschrijver Einhart een vergelijkbaar kostuum, bestaande uit linnen onderkleding, een halflange broek, een tuniek en kruisbanden om zijn benen. Verder een wambuis van otter- en hermelijnbont met daaroverheen

een blauwe mantel. De mantels van zowel mannen als vrouwen waren vaak van bont, veelal onversneden dierenhuiden. Huiden en leer speelden trouwens een grote rol bij de kleding. Leer werd in de eerste plaats voor schoenen en riemen gebruikt. Van riemen zijn in Wijchen voornamelijk de metalen gespen en beslagstukken terug gevonden, nauwelijks lederresten. Omdat leer en textiel van vergankelijke materialen zijn gemaakt, blijft daarvan in zanderige bodem meestal niets over. Is er van de kleding en het leer zelf nauwelijks meer iets over in het grafveld van Wijchen, des te meer van de sieraden en versierde riemgordels waarmee de vrouwen en mannen zich hebben getooid.

Opsmuk

In de late vierde en vijfde eeuw hoorden haarnaalden tot de vaste attributen van de West-Germaanse vrouw. Met deze doorgaans vrij zware bronzen of zilveren pinnen staken zij het lange haar op of zetten een hoofddoek of haarnetje vast. De archeologen onderscheiden deze haarnaalden, op grond van versiering en de vorm van de kop, in allerlei typen, meestal genoemd naar een vindplaats. Oppervlakkig gezien lijken ze allemaal veel op elkaar, de lengte is echter nogal verschillend. De versiering beperkt zich tot de kop en bovenhelft: ribbels en groefjes in allerlei patronen. De Wijchense exemplaren met paddestoelvormig hoedje behoren tot het type Wijster. Deze haarnaalden waren in de eerste helft van de vijfde eeuw vooral in het Nederlandse rivierengebied bijzonder populair en zijn daar waarschijnlijk ook vervaardigd. Het topstuk uit het Wijchense grafveld is een zilveren naald, waarvan de kop is ingelegd met vier ruitvormige almandijnen. Het betreft hier een exemplaar dat in de zesde eeuw gedragen moet zijn door een dame uit de hoogste kringen.

Kralensnoeren vormden een opvallend bestanddeel van de vrouwelijke tooi. Lange halskettingen van kralen kwamen in de late Keizertijd in de mode, zowel in Germaanse als Romeinse kringen. Kralen werden tevens tot armbanden geregen en op kleding genaaid. Grote kralen werden ook wel als amulet gedragen of als spinsteen gebruikt. Kralen worden trouwens ook wel in mannengraven aangetroffen, aan het zwaard. Zij hebben hier een magische betekenis. De kralenkettingen bestaan uit een bonte verzameling kralen van barnsteen, (een roodachtige zachte steen ontstaan uit hars) glas en mat glas in allerlei kleuren en combinaties.

De kralensnoeren werden vaak met spelden (ook wel *fibulae* genoemd) op de kleding vastgezet. Schijffibulae van zilver met inleg van almandijn (een rode edelsteen) of schijffibulae van zilver of gouden filigrainwerk werden hiervoor gebruikt, maar ook kleine spelden in de vorm van vogels.

De fibula combineerde de functies van broche en veiligheidsspeld. Al naar gelang de mode werden fibulae enkelvoudig, paarsgewijs of meervoudig gedragen. Maar in het algemeen werden er slechts twee spelden op de

schouders bevestigd, met soms een derde om de zoom van rok of mantel bij elkaar te houden. Van dit laatste type zijn er in het Wijchense grafveld een aantal met vijf, zeven of negen knoppen gevonden, waar onder een tweetal kostbare exemplaren van zilver die met goud zijn verguld. De kleine gespen, of gesp onderdelen, waarvan er een aantal in het Wijchense grafveld zijn gevonden, kunnen toebehoord hebben aan gordelriemen of schoenriempjes van vrouwen, die smaller waren dan de riemen van mannen. Zoals met al het metaal waren ze op de één of andere manier versierd, meestal vrij eenvoudig. Aan de riem of gordel hingen voorwerpen zoals naaldenkokertjes, scharen, messen, sleutels en pincetten.

Wat betreft de tooi van mannen is het de vraag of de Wijchense Franken een fibula droegen, hetzij om hun mantel dicht te spelden, hetzij als insigne. Dat laatste was in het laat-Romeinse rijk overigens wel gebruikelijk. Officiëren en ambtenaren droegen op de rechterschouder een, met drie uivormige knoppen versierde fibula van brons, zilver en niet zelden goud als een rangteken.

Man en vrouw uit de Merovingische tijd

Een belangrijk onderdeel in de uitrusting van de krijger vormde de gordel met fraai versierde gesp en beslag. Nietten met haakjes dienden om allerlei zaken, zoals toiletgerei, mes, vuurslag, beurs en dergelijke aan op te hangen. Gordels dienden in praktische zin om de kleding bij elkaar te houden en vooral als kapstok voor allerlei persoonlijke bezittingen. Maar ze waren in de vroege-Middeleeuwen meer dan dat. In de rijkere graven van foederaten (Germaanse soldaten in Romeinse dienst) uit de late vierde en vroeg vijfde eeuw, vinden we buitengewoon brede gordels met in kerfsnede versierde bronzen gespen, gespplaten, verstevigers en nieten. In onze ogen lijkt deze dracht nogal *macho* en roept associaties op met *Hells Angels* en andere *leatherboys*. De pronkgordels uit de laat-

Romeinse tijd moeten een vergelijkbaar stoer effect hebben gehad. De vele Germanen die toen in het leger dienden waren er ongetwijfeld trots op en piekerden er niet over om ze bij het afzwaaien af te leggen, dit in tegenstelling tot echte Romeinen. Ook in het graf namen zij hun gordel mee, want ze konden moeilijk in het Walhalla verschijnen zonder zo'n bewijs van hun militaire carrière. Volgens hen werd immers in het hiernamaals het oude leven voortgezet. De popularisering van de gordels met bronzen garnituren heeft er wellicht toe bijgedragen dat de fraaie kerfsnedegarnituren in de loop van de vijfde eeuw plaatsmaakten voor wat eenvoudiger versierde gespen en beslagstukken. Maar ook toen nog was de gordel een imponerend hulpstuk.

Los van een mes, dat meer als een gereedschap dan als een wapen werd gebruikt, beschikte de Frankische krijger over een werpbijl, een lang eensnijdend mes (de sax), een speer, een schild en pijl en boog. Het tweesnijdende zwaard (spatha), dat aan een schouderriem werd gedragen

en de karakteristieke werplans (ango) waren voorbehouden aan de elite. Helmen en maliënkolders trof men alleen aan in de hoogste kringen en zijn in Wijchen niet aangetroffen.

Foto 1: breedte 10 cm

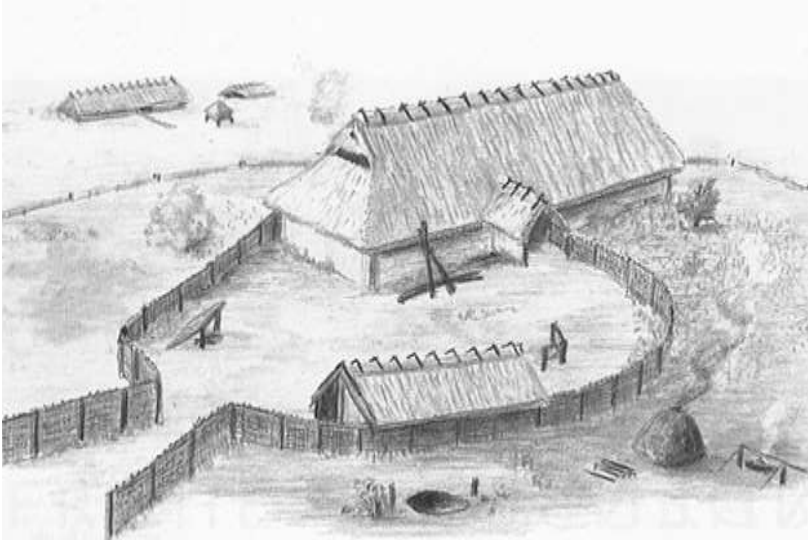

Foto 2: breedte 2,5 cm

- 1: Gordelbeslag van brede soldatengordel uit de Laat-Romeinse tijd
- 2: Kleine gespen van gordelriemen of schoenen van vrouwen

Wijchenaren in de Merovingische tijd

Annelies van Dongen

Hoe ziet Nederland eruit en wie heeft de macht?

Door terugtrekking van de Romeinse soldaten en door overstromingen na de zeespiegelstijging raken gebieden bij de riviergrens ontvolkt. Alleen de hoger gelegen delen, waartoe Wijchen behoort, zijn nog geschikt voor bewoning en akkerbouw. Veel vroegere akkerbouwgebieden zijn veranderd in bos en heidevelden.

Tot aan de Rijn gaat Nederland deel uitmaken van het Frankisch Koninkrijk waar de Merovingische koningen het gezag krijgen. Ten noorden ervan zijn het de Friese koningen, die de macht in handen nemen en handel gaan drijven met Dorestad, een internationale handelsstad.

Wat werd er geteeld en verzameld?

Uit archeologische vondsten is gebleken, dat na de terugtrekking van de Romeinen de bevolking voornamelijk dezelfde gewassen blijft telen. Dat zijn wat betreft *granen* meerrijige gerst (*Hordeum vulgare*), broodtarwe (*Triticum aestivum*) en spelttarwe (*Triticum spelta*) in mindere mate.

Nieuw zijn rogge (*Secale cereale*) en haver (*Avena sativa*). Rogge is bestand tegen allerlei weersomstandigheden; het groeide vooral goed op zandgronden. Beide graansoorten zijn als veldonkruid in cultuur gebracht.

Toch kon er voor de hele bevolking niet genoeg graan geteeld worden. Het was in die periode hier gewoon te nat en te koud. Daarom werd er ook vanuit Scandinavië, Frankrijk en Engeland geïmporteerd.

Naast *peulvruchten* zoals veldboon, paardenboon, erwt en linze worden *oliehoudende zaden* zoals huttentut en vlas verbouwd, die gebruikt werden om het eten voedzamer te maken.

Vruchten (bosbramen, bosbessen, frambozen, vlierbessen en pruimen), noten (walnoten en hazelnoten) en ook enkele kruiden worden geplukt uit het wild. Van fruitteelt is dan nog geen sprake.

In het gebruik van *kruiden* en groenten moet er ook een zekere continuïteit zijn blijven bestaan. De voorkeur voor bepaalde smaakmakers bij de vaak saaie bonen en granenpappen is vaak cultuurgebonden. Dit kan geconcludeerd worden uit het feit dat in de Capitulaire de Villis (lijst van verplicht te telen planten op de landgoederen van Karel de Grote) veel dezelfde kruiden en groenten genoemd worden als in de Romeinse tijd. Dit is ook af te leiden uit een oorkonde van de Merovingische koning Childeric II (716), waarin tol vrijheid aan een klooster in Noord-Frankrijk verleend wordt voor een aantal etenswaren. Hier worden met name de garumkruiden (garum: mengsel van zout, vis en kruiden) genoemd.

Voor het Friese koninkrijk is de voor het eerst optredende teelt van de *verfplant* meekrap (*Rubia tinctoria*), een belangrijk handelsproduct in latere tijden op andere plaatsen in Nederland, vermeldenswaard. Met het rode pigment uit de wortel werd het Friese laken (wollen stof) geverfd. De Friezen, die regelmatig de markten van St Denis (Parijs) bezochten, hebben meekrap waarschijnlijk daar leren kennen. Hier komen ook de eerste aanwijzingen vandaan, dat meekrap als verfstof gebruikt werd: de Merovingische koningin Arnegund (rond 570) kreeg als bijgift in haar graf een felrode mantel mee. Oorspronkelijk kwam meekrap uit het oostelijk Middellandse zeegebied.

Verder zijn er hennep, gebruikt voor touw en textiel, wede vanwege de blauwe verf en spiesbladmelde vanwege de eiwitten en vetten.

Bedrijfsvorm en landbouwtechniek

Waarschijnlijk hebben er in Wijchen ongeveer 20 tot 25 families gewoond. Ze leefden niet allemaal op één plaats bij elkaar, maar er lagen ongeveer vijf groepjes met boerderijen (gehuchten) verspreid in de directe omgeving. Aangezien er uit onze omgeving geen archeobotanisch onderzoek bekend is, kan alleen op basis van gegevens uit andere nederzettingen een beeld gegeven worden over hoe het bedrijf eruit zag.

Vanaf de 6^e eeuw vond in Noord-Frankrijk, het oostelijk en zuidelijk deel van Nederland op de zandgronden akkerbouw plaats op lange stroken

grond, ook wel 'essen' of 'open fields' genoemd. Door in langgerekte strengen te ploegen, kon men beter tot een hoogruggige akkervorm komen, waardoor de afwatering beter verliep en er meer rivierdalen ontgonnen konden worden. Op deze grond wordt niet gewoond; mensen wonen samen in een gehucht er vlakbij in de buurt. Het is kenmerkend, dat niet één akkertje, maar het hele complex van akkers omheind is door een wal. De cultuurgrond is op die manier beschermd tegen loslopend vee, dat graast op de wilde gronden.

Er wordt in die tijd wisselbouw toegepast, zowel in een vorm, waarbij een jaar bebouwing afgewisseld wordt met een jaar braaklegging (tweeslagstelsel). Wordt het eerste jaar een wintergraan, het volgende jaar een zomergraan verbouwd en het derde jaar gebruikt voor braaklegging is er sprake van een drieslagstelsel. Tijdens dat jaar werden de braakliggende akkers vaak benut om het vee erop te laten grazen, zodat er automatisch bemesting plaats vond.

Economische ontwikkeling

In de Merovingische tijd was de geldeconomie weer terug naar een natuurlijke vorm. Omdat de heer niet in staat was in geld te betalen, moest hij dit in de vorm van opbrengsten of land doen. Waarschijnlijk heeft in het rivierengebied ook handel (Dorestad) plaatsgevonden. Geld of andere waardevolle prestigemiddelen zouden daarvoor als ruilmiddel gediend kunnen hebben.

Kleur in de moderne beeldende kunst

Jacqueline van Diejen

Naast techniek, materiaalgebruik, vorm en compositie is kleur belangrijk in het beschouwen en begrijpen van kunst. Een kunstenaar kan de verschillende kleuren gebruiken om ons iets te vertellen over het kunstwerk. Door het kleurgebruik geeft hij/zij als het ware aanwijzingen over de betekenis ervan.

De betekenis en gevoelswaarde die men in de loop van de tijd aan de kleuren heeft toegekend, is door de eeuwen heen gegroeid en cultureel bepaald. Vroeger was het dragen van bepaalde kleuren niet aan iedereen toegestaan: in China was geel de kleur van de keizer en purper was eeuwenlang de kleur voor koningen en keizers.

De kunstenaar kan deze betekenissen gebruiken bij het schilderen; ook in de moderne kunst.

Kleur kan er voor zorgen dat een kunstwerk er realistisch, echt, uitziet. Schaduwen worden donker geschilderd om diepte te laten zien. Of juist niet; dan werkt het vervreemdend. Dan is het voor menigeen een raadsel waarom de kunstenaar dit zo schildert, maar óók een uitdaging om hier verder over te denken .

De kunstenaar is zich er ook van bewust met kleur een bepaald gevoel in het werk te leggen. Zo komt een blauw geschilderd figuur, door de koele kleur, afstandelijk en geïsoleerd over. Maar iets wat in diep rood geschilderd is, komt warm, levend en krachtig over. Soms experimenteert de schilder ook met het kleurgebruik. Bijvoorbeeld door mensen met gifgroene gezichten af te beelden in plaats van met de gewone kleur. Je kunt je dan afvragen wat daar de bedoeling van is.

De toepassing van kleuren in het dagelijks leven en de kunst is al heel oud. Al zo'n 500.000 jaar geleden werd er voorwerpen beschilderd en rotsschilderingen gemaakt. Zwart, wit, rood en geel waren de kleuren die men gebruikte, omdat ze in de omgeving voorhanden waren.

De eerste soorten verf bestonden uit fijngemaakte aarde met water aangelengd tot een papje. Later kwamen daar de andere kleuren bij; uit planten en bloemen zoals de krokus (saffraan uit de stampers) gemaakt of nog later door middel van chemische procédés.

Enkele betekenissen en gevoelswaarden van de meest gebruikte kleuren:

- ZWART = rouw, verlies, maar ook onheil, kwaad: het zwarte schaap, heks of zwarte piratenvlag. In de schilderkunst wordt het ook voor contouren gebruikt of schaduw, leegte.
- WIT = alles of niets, de maagdelijkheid, het reine, het goddelijke (witte priesterkleding) of de geesten (spoken). In oosterse culturen is wit de kleur van de dood, de rouw, maar ook voor het westen (erebegraafplaatsen met witte kruisen). Wit staat ook voor neutraliteit (witte vlag).
- ROOD = de belangrijkste en oudste kleur. Symbool voor het leven, bloed, het goddelijke, de macht, kracht, vruchtbaarheid en energie. Het is de meest opvallende kleur: denk aan het rode stoplicht, koninklijke gewaden of een rode sportwagen. In de schilderkunst kan een roodharige vrouw een gevallen vrouw betekenen.
- PURPER = tussen rood en blauw in. Een exclusieve kleur, ook vroeger al moeilijk te maken. De kleur die vroeger alléén door keizers, koningen en heiligen gedragen mocht worden.
- GEEL = positief: de levenskracht van de zon, lust en liefde, de rijkdom van goud, overvloed van het gele koren. Negatief: ziekte, lafheid en verraad. In China was het de kleur voor de keizer en zijn hof. In Egypte duidde het een vrouw aan. In Azië is het de kleur

voor geluk en wijsheid. In de schilderkunst was het vroeger de kleur van beulen en verraders.

- GROEN = positief: nieuw leven, het heilige (Islam), seksualiteit, hoop, onsterfelijkheid en trouw. Negatief: kleur van duivels en draken, gebrek aan ervaring en 'groen van jaloezie'.
- BLAUW = koel, hemels, rust, schept afstand, dood, verdriet (een blauwtje lopen), eenzaamheid, zuiverheid en adel (blauw bloed).
- BRUIN = conservatieve kleur, verveling, saaiheid, monnikspijen, verrottend fruit, dreigend (Nazi's, bruinhemden) en vroeger ook de associatie van armoede.

Vanuit de Tuin

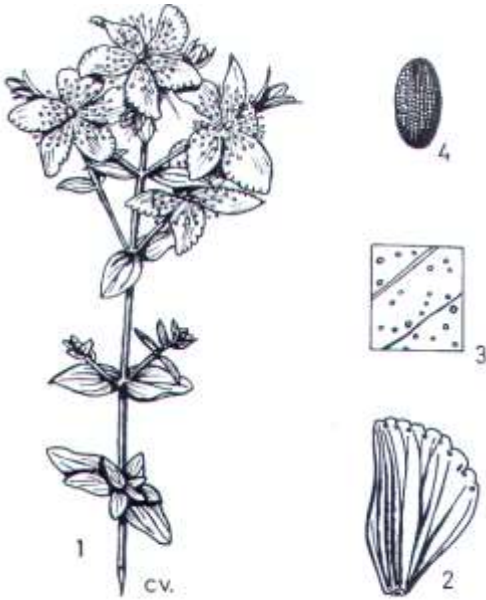
Mariëtte Zikking

In de zeventiende eeuw werd de bloemaand aan Maria gewijd; De meimaand wordt sindsdien 'Mariamaand' genoemd. Ook de Romeinen wijdden hun derde maand van het jaar, de meimaand, aan de bloemengodin Maia.

Heel wat Hebreeuwse sarcofagen hebben bloemversieringen of bevatten gemummificeerde bloemen. In de bijbelse symboliek spelen bloemen ook een belangrijke rol: ze symboliseren de vergankelijkheid van alle aardse dingen en de kortheid van het menselijk bestaan op aarde. De graven uit het vroege Christendom – net zoals die uit het heidendom trouwens – bevonden zich vaak in een tuin en werden versierd met verse bloemen of met bloemenafbeeldingen. Gezien de graven van martelaars vaak verbonden waren met kerken en altaren, werden die laatste ook in de bloemenhulde betrokken. Maar de basis van de latere christelijke symboliek steunt vooral op liefde, eeuwige lente, hemelse en paradijselijke vreugde. Het versieren van de kerk met bloemen is dus van oudsher een stil eerbetoon aan God; bovendien schept het een sfeer van (vergankelijke) schoonheid. Zo werd Pinksteren (Sinksen) in de Middeleeuwen het 'bloeifeest', 'Bloemenoosteren' of 'Bloempasen' genoemd.

Sint-Janskruid

Het Sint-Janskruid is een overblijvend kruid met een ronde, sterk vertakte, roodachtige stengel die twee overlappende lopende lijsten heeft. De tegenoverstaande, kleine bladeren zijn elliptisch tot langwerpig of

omgekeerd eirond, onderaan blauwgroen met veel doorschijnende olieklieren; hier door lijkt het, als men een blad tegen het licht houdt, dat het doorboord is met kleine gaatjes. De heldergele bloemen (1,5-2 cm) staan in grote pluimen bijeen. De vijf kelkbladeren zijn fijn toegespitst, en de vijf gele kroonbladeren hebben zwarte klierpuntjes die een rode kleurstof bevatten. De doosvrucht bevat talrijke, donkerbruine zaden. Bij het verwelken worden de bloemen bruinrood. Bloeitijd: juni-september.

1=bloeiende stengel;2=kroonblad met klierpuntjes;3=detail van een blad met olieklieren;4=zaad.

Sint-Janskruid rituelen

In bijna alle Europese landen is het Sint-Jansvuur bekend: het is een belangrijk onderdeel van de zomerzonnwendecultus, vandaar dat het ooit zonnwendevuur genoemd werd. Het volk verzamelde zich rond het vuur en gooide er allerlei kruiden (de zogenaamde Sint-Janskruiden) in, opdat het ongeluk samen met de kruiden in de vlammen zou vergaan. Heilzame planten, waaronder het Sint-Janskruid, werden in de huizen opgehangen. Sint-Janskransen zijn kransen die samengesteld zijn uit verschillende kruiden die alle rond de periode van zomerzonnwende bloeien, wat betekent dat de samenstelling varieert van plaats tot plaats. Van al die 'Sint-Janskruiden' was het gewone Sint-Janskruid echter bijzonder populair, misschien wel doordat de plant mooie gele straalbloemen heeft die aan de zon doen denken of omwille van haar bloedrode sap ('Sint-Jansbloed' of Johannesbloed') De plant werd gebruikt om aan magie en voorspellingen te doen en speelde een belangrijke rol in het volksgeloof en de volksgeneeskunde.

Literatuur: Compendium van rituele planten in Europa. Marcel de Cleene.

Het is zomer, de tuin staat in volle bloei
In de verte hoor je koeien geloei
Vogels zingen het hoogste lied
waarvan een ieder volop geniet
maar gaat teniet; door gras gesnoei.

Sprokkels:

RAVENSTEIN - Het kleine vestingstadje Ravenstein viert dit jaar het 650 jarig bestaan. Ravenstein werd in 1360 gesticht, kreeg in 1380 stadsrechten en bleef eeuwenlang bestuurlijk een eiland tussen Brabants en Gelders gebied: het Land van Ravenstein was van 1397 tot 1629 Kleefs, behoorde vervolgens tot Neuburg-Palts. Omdat Ravenstein buiten het gezag van de (protestantse) Staten-Generaal viel, was het net als enkele vergelijkbare stadjes aan de Maas een toevluchtsoord voor katholieken en vestigden zich er verschillende kloosterorden. Pas in 1805 wordt Ravenstein Nederlands. De festiviteiten rond het 650 jarig bestaan werden groots afgesloten tijdens de Nederlandse Vestingstedendagen op 23 en 24 mei. Het hele jaar door zijn er nog activiteiten; van exposities tot stadswandelingen, van concerten tot een high tea in de tuin, van toneelvoorstellingen tot jaarmarkten en oude ambachten.

CULTURELE HOOFDSTAD VAN EUROPA - In 2010 is het Roergebied Culturele Hoofdstad van Europa. In deze regio met 53 deelnemende steden wonen meer dan 5 miljoen mensen. De hoofdthema's zijn Mythos, Metropole en Europa waarvoor 120 theaters, 100 concertgebouwen, 200 musea en meer dan 1000 industriële monumenten een selectie van de locaties vormen. Nederland is met ongeveer 50 projecten wat het aanbod betreft het belangrijkste deelnemende buitenland. Het komt niet zo vaak voor dat een culturele hoofdstad zo dichtbij is als nu. De 53 steden en gemeenten van het Ruhrgebied hebben hun krachten gebundeld en presenteren een gemeenschappelijk programma van vele honderden evenementen. Nederland is gezien de nabije ligging tot het Ruhrgebied het belangrijkste buitenland.

ROTTERDAM - Mastodont van schuim en hars. De Rotterdamse kunstenaar en special effect-specialist Remie Bakker maake uit hars en isolatieschuim een levensgrote en levensechte mastodont in opdracht van

het Franse Musée de Crotazier in Le Puy- en- Velay, een streekmuseum met een paleontologische collectie. De mastodont was een slurfdrager, maar verschilde op essentiële punten van de mammoet. Ze hadden verschillende fourageergebieden en het dier had een lager voorhoofd en lange, rechte slagstanden. In 1828 werd een kleine mastodont opgegraven en dit skelet dient als basis voor de mastodont die de nieuwe publiekstrekker voor het museum moet worden. Mastodonten en mammoeten kwamen samen voor maar de mammoet lijkt de mastodont verdrongen te hebben. Hoewel in Nederland zowel botresten van mastodonten als mammoeten zijn gevonden, is er nog geen model voorhanden, terwijl er dagelijks mammoettankers aanleggen in de Rotterdamse haven. Een levensechte mammoet zou daar zeker op zijn plaats zijn, denkt de enthousiaste maker van de mastodont.

BENEDEN LEEUWEN - Mammoetskelet in museum Tweestromenland
Over enkele maanden staat een mammoetskelet in het vernieuwde museum. Dankzij een bruikleenovereenkomst met Berry Visschers uit Druten en Antoon Verhagen uit Empel kan botje bij botje gelegd worden. In het vernieuwde museum kan dan kennis gemaakt worden met een complete mammoet. De mammoet leefde in de ijstijd, pakweg 30.000 jaar geleden. Nederland was voor de helft met ijs bedekt, de zeespiegel was 150 meter lager, de Noordzee lag droog. De mammoet leefde op de steppen in de buurt van de ijsgletsjers. Ongeveer 12.000 jaar geleden (na de ijstijd) zijn de mammoeten verdwenen. Bij de aanleg van de Maasvlakte in de Noordzee en bij ontzandingen in Maas en Waal worden nog steeds botten gevonden.

LEUR – Het bezoekerscentrum Leur, dat op 14 april geopend werd door 5 burgemeesters, Wim Kattenberg en Otto van Verschuer moet uitvalsbasis worden voor een dagje uit. Het werd gerealiseerd in samenwerking met het Geldersch landschap. De oude 'Vlaamse schuur' aan de Van Balverenlaan is gerestaureerd en ingericht als bezoekerscentrum en daarmee werd een droom van Wim Kattenberg werkelijkheid. Nu kan de bezoeker er terecht voor routebeschrijvingen van fiets- en wandeltochten, maar ook voor een kopje koffie of thee. Als motto voor deze nieuwe voorziening werd gekozen voor: Wie binnen kijkt ziet buiten meer!

HOOGELOON- Archeologen van de Vrije Universiteit Amsterdam hebben op de Kaboutersberg in Hoogeloon (Noord-Brabant) de resten ontdekt van een Romeinse grafforen. Dit gebeurde bij de uitwerking van de vondsten en sporen van een eerder opgegraven Romeins grafveld. Het monument, dat dateert uit het begin van de 2e eeuw na Christus moet ongeveer 7 meter hoog zijn geweest en is destijds niet als zodanig herkend. Het is het

eerste exemplaar dat aangetroffen is op het platteland en wel in de directe nabijheid van een Romeinse villa. Er is een onderzoek gestart naar de nationale en internationale betekenis van de opgravingen te Hoogeloon, gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en uitgevoerd aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Onderzocht zal worden wat de achtergronden van de stichter van het monument en zijn familie zijn en de mogelijke relatie tussen het monument en oude volksverhalen als zou hier een kabouterkoning, Kyrië genaamd, begraven liggen.

NIJMEGEN/ELST - Acht gemeenten rond Nijmegen krijgen een gezamenlijke regioarcheoloog, die het archeologisch beleid uit gaat stippelen. De meeste regiogemeenten hebben hiervoor geen expertise in huis. Uitzondering is Wijchen, die een parttime beleidsarcheoloog in dienst heeft. De nieuwe functionaris wordt vraagbaak en coördinator voor de gemeenten Overbetuwe, Ubbergen, Millingen, Groesbeek, Druten, Beuningen, Wijchen en Heumen. Die gemeenten betalen de ambtenaar gezamenlijk. Daarnaast doet de provincie Gelderland een flinke duit in het zakje. De provincie stimuleert de aanstelling van regionaal archeologen. De archeologische opgravingsdienst van Nijmegen verricht de onderzoeken in het veld in Nijmegen, Ubbergen en Wijchen. Wijchen heeft een eigen archeologisch medewerker. Voor de andere regiogemeenten is de instelling van een regionaal beleidsarcheoloog een uitkomst.

Musea:

Museum Folkwang

Museumplatz 1, Essen - Das schönste Museum der Welt, Museum Folkwang bis 1933 - tot 25/07/2010

De eerste grote tentoonstelling in de nieuwbouw is gewijd aan de geschiedenis en de ontwikkeling van de Folkwangverzameling. Centraal staat de reconstructie van de verzameling, die Karl Ernst Osthaus in 1902 bijeenbracht en die kort na zijn dood door Ernst Gosebruch uitgebouwd werd tot een instituut van internationale betekenis. De ontwikkeling werd door de nationaal-socialisten brutaal onderbroken. In 1937 werden meer dan 1400 werken in beslag genomen en later verkocht. Werken waaronder meesterwerken van Matisse, Kandinsky, Marc, Munch en Beck, die nu in allerlei collecties in binnen- en buitenland tot de topstukken behoren, zijn tijdelijk weer bij elkaar gebracht.

Museum Jan Cunen

Molenstraat 65, Oss – Wayne Horse, The long walk – tot 15/08/ 2010

De creatieve duizendpoot Willehad Eilers (1981, Peine Dld.) die zichzelf Wayne Horse noemt, is een multidisciplinair kunstenaar. Met zijn video's, animaties, muurschilderingen, tekeningen, performances en installaties, verwant aan strip- en graffiticultuur, geeft hij ironisch commentaar op de samenleving. Hij werkt met een enorme drive aan een oeuvre dat is ontstaan uit de behoefte om verhalen te vertellen, karakters te ontwikkelen en nieuwe werelden te creëren. Naast een bijtende, scherpe humor bevat zijn werk ook een kinderlijke speelsheid. Tijdens zijn studie aan de Rietveld Academie in Amsterdam (2001-2005) verbreedde hij zijn horizon en begon hij ook met andere media te experimenteren zoals video en animatie. Eilers won de One Minutes Awards 2005 met een fragment uit zijn afstudeerfilm Elefantos, waarin een gevoelige figuur met een olifantenmasker de hoofdrol speelde.

Noordbrabants Museum

Verwerstraat 14,'s Hertogenbosch - Gekoesterde schoonheid t/m 29/08/2010

Noord-Brabant kent belangrijk particulier kunstbezit. Verzamelingen van mensen met een grote liefde voor kunst. Deze kunstschaten blijven verborgen. Welke pracht bevindt zich achter de gesloten deuren? In de expositie 'Gekoesterde schoonheid' delen kunstverzamelaars hun passie met het publiek. Een honderdtal werken uit Brabantse huiskamers wordt tentoongesteld. Een uniek evenement. Er zijn een groot aantal bijzonder fraaie werken van beroemde meesters uit de Gouden Eeuw tot hedendaagse kunst van allure te zien, zoals schilderijen van Rubens, Ruisdael, Coorte, Steen, Van Spaendonck, Van Gogh, Breitner, Modigliani, Delaunay, Appel en De Kooning, maar ook objecten en beelden van Picasso en Zadkine.

Kröller Müller Museum

Houtkampweg 6, Otterlo - Matt Mullican tot 29 augustus 2010

Uit de collectie van het Kröller-Müller Museum is werk te zien van de Amerikaanse kunstenaar Matt Mullican. Zijn vormentaal heeft raakvlakken met het utopische gedachtegoed van de kunstenaars van het modernisme (de klassieke avant-garde) uit de 20ste eeuw. Er is een belangrijk verschil: kunstenaars als Robert van 't Hoff (aan wie vanaf 2 april een overzichtstentoonstelling is gewijd in de zalen naast deze werken van Mullican) en Theo van Doesburg wilden de wereld verbeteren en hoopten bij te dragen aan een verandering van de maatschappelijke realiteit, Mullican is een individualistisch denker, die een virtueel universum

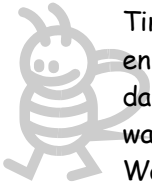
opbouwt in verschillende media. In de zomermaanden van 2010 vormt de beeldentuin het decor van een bijzonder festivalprogramma, met theater, swingende muziek, verleidelijke performances, spannende dans en nog veel meer. Drie avonden, met elk een eigen, uniek programma met veel (internationale) artiesten; op 3 juli is het thema 'rewind', op 17 juli 'still' en op 31 juli 'forward'. Op zondag 1 augustus is er een bonusconcert en een workshop voor kinderen en op 14 augustus een speciale Zwoele Kindermiddag.

Fort Asperen

Langendijk 68, Acquoy

Zomertentoonstelling DNKTNK - 9/6 t/m 29 /9

KunstFort Asperen presenteert DNKTNK, de zomertentoonstelling van het in Amsterdam gevestigde designplatform Tuttobene. Voor deze expositie richt Tuttobene zich op ontwerpers die zich onderscheiden door hun unieke werkmethoden. Ecologische aspecten en ethisch verantwoorde keuzes spelen daarbij een belangrijke rol. Het verhaal achter de objecten en de productie ervan wordt bij de presentatie betrokken.

Tintelt de zon op je van top tot teen
en zoemen er bijen om je heen
dan is de zomer los gegaan
waar je wel even bij stil kunt staan
Want voor je het weet is die heen gegaan

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in september. Kopij inleveren voor 15 augustus 2010.

Zaterdag 11 september 2010

Excursie Monumentendagen

Programma, in samenwerking met de Verein für Heimatschutz in Kranenburg,

op zaterdag 11 september 2010.

Het Duitse thema, Cultuur in beweging. Het Nederlandse thema, De Smaak van de 19de eeuw.

Programma

- 9.30 Vertrek vanaf Museum Kasteel Wijchen naar Louisendorf
- 10.30 Bezoek aan de Pfälzernederzetting Louisendorf
Bezichtiging onder leiding
- 12.00 Vertrek naar Kranenburg
- 12.30 Bezichtiging Hotel zur Post
- 13.00 Koffiepauze in Restaurant zur Post
- 13.30 Vertrek naar Hernen
- 14.15 Bezoek aan de 'St.Judocuskerk' onder leiding,
wandeling rond Kasteel Hernen
- 15.45 Vertrek naar Wijchen
- 16.15 Aankomst Museum Kasteel Wijchen

Kosten: • vrienden € 12.50 + 3,50 (koffie/thee, gebak) € 16,-
• niet vrienden € 15,00 + 3.50 (koffie/thee, gebak) € 18,50

Opgeven: Voor 1 september 2010 opgeven, tel. 024 6414837 of
e mail w.a.kattenberg@hetnet.nl
bedrag overmaken op rekeningnummer 8126978 Ing.Bank
Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen.

Museum Kasteel Wijchen Kasteellaan 9 Wijchen
Postbus 189 6600 AD tel. 024 6424744
contact@museumwijchen.nl www.museumwijchen.nl
open wo. t/m zon. 13.00 tot 17.00 uur en op afspraak